

— У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 20. СЕПТЕМБРА 1898. —

* ГОД. XXIII.

ПОЗОРИШТЕ.

* БРОЈ 43. *

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака о даву сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

Куда си нам одлетеља?
 светла вило!
 Од дивнога јата твога,
 царска дико!
 Наш свијете изгубљени,
 сунце наше!
 Наша рано без пребола,
 рано љута!
 Наше очи извађене,
 очни виде!
 Гром у руку, што прободе
 срце твоје!
 Гром у срце, што имаде
 срца за то!
 Блед пепеле дома моћног,
 Хабзбуршкога!
 И бесцено светилиште
 царске крви!
 Дај нам, да се поклонимо
 духу твоме.
 Нека чује јаде наше,
 куку, нама!

Изабраница божје промисли, најсјајнији пример женских врлина, одушевљена
 заштитница песме и уметности, светли узор доброте и племенистости, милостива мајка
 сиромаши и невољницима, права царица и краљица по духу и срцу своме: паде
 жртвом махнитог фанатизма.

Убилачка рука прободе срце краљично, тај свети храм бескрајне љубави и
 неизмерне туге.

Жртвом злочиначке руке паде владарка, која је дивовском снагом племените
 душё своје вршила најоданије тешке дужности свог узвишег задатка; за цело време
 свога узоритог живота чинила само добра и племенита дела; и, сама мученица, љу-
 бављу, тим бесцен-благом срца свога, блажила невољу и беду ѡудску — најбоља
 жена, најузоритија мати, најдостојнија владарка: погибе преком смрћу, грозним начином
 у дивном пределу Швајцарске, у тамошњем миомирисном зраку тражећи лека бољи
 својој, души својој ојађеној.

Заиста је то тежак, немилостив усуд!

Није чудо, што у први мах нико није хтео да верује тужном гласу, који је
 слеђавао крв у жилама, живце силно потресао и срце неодољивим болом пунио: није
 чудо, што је свак, устежући сузе, одбијао од себе и помисао, да би такав анђео,
 што сиђе с неба на земљу да усрећи свакога, могао постати жртвом страшна, не-
 појмљива злочина, да би пасилном и изненадном смрћу могла погинути владарка,

која је и сама живовала патнички и мученички живот, и са врлина својих и са рада свога заслужила, да је на сваком кораку прати захвалност и љубав народна.

Ал' што нико није хтео да верује, ипак се дододило!

Само за то, што је седела на престолу, што је била љуба моћног, угледног, љубљеног и поштованог владаоца: нашао се злочинац, који је у свом мањином фанатизму мислио, да ће преобразити сувремено друштво, убије ли најплеменитију владарку на свету.

Светла владарка наша, жртва женевског злочина, погођена у сред срца жива, издахнула је без бола; али за то је бол њених и преко гроба оданих јој народа велик превелик, голем проголем!

Тај велики, тај проголеми бол показао се огромним саучешћем у големој тузи узвишег нам владара, а тим је постас утехом тешко ојаченој му души.

Бесамртна душа светле краљице наше отишла је Богу на истину; ал' дична јој успомена живи и живиће у милионима и милионима срдаца, живи и живиће вечито у срцу и души захвалних јој народа.

Светлу појаву краљице Јелисаве преносиће с колена на колено повесница, учитељица нашег живота, кад год буде говорила потоњим нараштајима о узоритим сликама славних жена, које су и срцем и душом и карактером биле заиста велике!

*

Као благ мелем, којим се тешка рана обавија, дошли су нам речи, којима је Његово Величанство Краљ наш захвалио својим верним и оданим народима на топлом саучешћу у големој тузи његовој за губитком краљице Јелисавете, дике престола његова, верне друге његове, која му је била утеша и потпора у најтежим тренутцима живота његова.

Те краљеве речи доказ су, да је светли краљ наш заиста нашао утеше у саучешћу својих верних и оданих му народа за своју тугу за губитком, који је већи, него што се може исказати.

Те захвалне речи краљеве остаће за сва времена повеснички споменик и за врлине покојне краљице и за велику душу владареву, а и за нежне свезе, што везују народе аустро-угарске монархије с узвишеним престолом.

Те захвалне речи краљеве завршују се молитвом: „Свемогући Бог да благослови народе моје и да их умудри, како би нашли пут, који води искреној љубави и братској слози, јер би на том путу могли најбоље успевати и постати сретним!“

Ту дивну молитву владареву понављају и срцем и устима сви, који, у односу љубави својој према владару и у верности својој према престолу, од свега срца, од све душе жеље, да се у интересу свих народа аустро-угарске монархије ублаже и изгладе све несугласице међу њима.

Нађе ли се према топлој молитви узвишег владара заиста пут љубави и слоге; замени ли досадају неслогу општа хармонија, која се јавила приликом трагичне смрти краљичноне у искреној тузи и у општем саучешћу с владаревом тугом: то ће одмах бити најузвишенија жртва, која би се принела трајној успомени најплеменитије краљице-мученице; то ће бити највећа утеша за нашег ојаченог, ожалошћеног владара у тешком часу горка му искушења!

Дај Боже снаге нашем узвишем и витешком владару, да не клоне под сипним теретом проголеме туге своје.

Дај Боже, да му се испуни молитва, која је потекла из дубине племените душе његове, а за срећу и спас својих народа!

Да Бог ублажи, укрепи, утеши, умири душу и срце нашем узвишем краљу!

*

Светла краљица наша била је права песничка душа, која је својом узвишеној заштитом потпомагала све, што је год долазило из вечита и светла царства песме и уметности.

Она је јако волела природу и песништво.

Да, и сама је стварала песме, али ни једна није угледала света, осим једне једине песмице, коју је спевала у Ишлу и написала је испод слике Матере Божје.

Песмица је та веома лепа, нежна, пунा хришћанске побожности.

Свет, који пролази поред те слике свете Богородице у Ишлу, и не слути, да је та песмица поникла из побожна срца крунисане главе.

Ево те песмице у преводу:

„Закрили својом милоштом,
О, мајко наша божја,
У долу заштити нам дом
До твојега подножја!

И благослови хумак тај,
Од буре га заклони,
Под крилом твојим овај рај
Нек сваку беду гони!“

*

Лепа је и песмица, коју је спевала краљица г. 1887. кад се бавила у неком купатилу у јужној Угаркој.

Краљица је волела песму и песнике, ал' Хајне био је њезин љубимац.

Шта је осећала према Хајне-у, можда ће разјаснити ова белешка њезина, коју је написала у Паризу, кад се враћала с Хајнеова гроба:

„Једно лепо јутро пођох на гробље, где борави вечити санак песника, којега су песме биле за моју душу извором праве радости. Нисам се никде зауставила до цркве Notre Dame des Victoires, у коју сам сврнула, да се помолим матери Божјој за спас душе песнику, коме хтедох изаћи на гроб. Док сам се молила матери Божјој у тој цркви, где су толики и толики бедни невољници нашли утехе, учини ми се, да је Мати Божја измолила у Бога милост за мога драгога песника, измолила души му насеље рајско. . .

После једног сата била сам на Монтмарту, на гробу свога песника, Наоколо, око мене, певале су птице на дрвећу, које дебелим хладом својим покрива „царство мртвих“. Мени се чинило, да тамо бораве само самртни остаци онога човека, кога сам оплакивала и кога жива никад нисам видела, а да његова душа блажена борави код онога, који је рекао: „Дођите к мени сви ви, који патите и трпите!“

*

У потоње дане учила је и научила краљица грчки језик, па је и преводила лепо с тога језика.

Краљичин учитељ грчкога језика, др. Христоманос, вели, да је краљица слутила, да не ће дugo живети.

Она му је једном приликом рекла: „Кад престане воња к животу, човек не живи више правим животом. А знамо и то, да у животу свакога човека има по један тренутак, кад му умире и срце и душа, те тако постаје живим мртвацем. Неугодно је само посматрати како мало по мало престаје у нама да ради сад ово сад оно, као у каквом поквареном сахату. Ја мирно очекујем смрт сваког тренутка. Ја сам се с том мишљу опријатељиша, те тако могу у миру проводити дане, који су ми још одређени за живот.“

Краљица је и тим својим речима показала, да је била великог, философског духа.
Слава краљици Јелисави!

Вечит јој спомен у српском народу!

